

2. RÓMSKA MENŠINA [A ROMA KISEBBSÉG] (BRANISLAV OLÁH)

11. január, Sabinov – V priestoroch Mestského kultúrneho centra Na korze v Sabinove predstavil mladý rómsky básnik Dušan Onody verejnosti svoju knižnú prvotinu – básnickú zbierku „Venované Tebe, len Tebe“.

24. január, Bratislava – Prezident SR Ivan Gašparovič sa stretol s predstaviteľmi 26 zástupcov občianskych združení pôsobiacich v Rade vlády SR pre národnostné menšiny. Rada vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ktorej predsedá Dušan Čaplovič, podpredseda vlády SR, združuje 12 zástupcov maďarskej, českej, ruskej, rusínskej, ukrajinskej, rómskej, bulharskej, chorvátskej, židovskej, nemeckej, poľskej a moravskej menšiny. Na stretnutí, okrem iného, prezident SR povedal: „Nehľadajme to, čo nás rozdeľuje, zabudnime na minulosť, pred nami je nová Európa, naše nové predstavy o novom živote. Bol by som rád, keby ste aj vy chápali, že Slovensko je naša spoločná vlasť,“

27. január, Brusel (Belgicko) – Na pôde Európskeho parlamentu si poslanci EP pripomenuli medzinárodný deň holokaustu. Predseda Európskeho parlamentu Hans-Gert Pöttering pri príležitosti Medzinárodného pamätného dňa obetí holokaustu povedal: „Zločiny spáchané nacistami musia navždy zostať v pamäti budúcich generácií ako varovný symbol pred genocídou, ktorá sa nikdy nesmie zopakovať.“

30. január, Sládkovičovo – Rómsky spisovateľ Ladislav Tavali pokrstil svoju knihu „Nemenná krv / O rat pe naparudol.“

31. január, Brusel (Belgicko) – Európsky parlament schválil pomerom 510:36:67 uznesenie na tému stratégie EÚ pre rómsku menšinu, v ktorom hovorí o existujúcej

diskriminácii Rómov. EÚ vyzýva členské krajiny, aby pristúpili k pozitívnym opatreniam v bytovej, zdravotnej, vzdelávacej a zamestnaneckej politike. Poslanci tiež vyzývajú na uznanie rómskeho holokaustu a odsudzujú vytváranie get, rasovú segregáciu v zdravotníckych zariadeniach a sterilizácie rómskych žien.

13. február, Brusel (Belgicko) – Pobúrenie nad vyhlásením talianskeho premiéra Silvia Berlusconiho o aplikácii nulovej tolerancie voči Rómom, ilegálnym imigrantom a kriminálnikom v prípade jeho volebného víťazstva vyjadrila maďarská liberálna europoslankyňa Viktória Mohácsiová a spoločne s ňou viac ako 48 rómskych organizácií z desiatich krajín. Lídra pravicovej talianskej opozície súčasne vyzvali, aby sa za tento výrok okamžite verejne ospravedlnil. V spoločnom vyhlásení konštatujú, že podobné vyjadrenie z úst bývalého premiéra členskej krajiny Európskej únie považujú za neprijateľné a hanebné. Vyzývajú verejne činných jedincov, aby sa distancovali od akýchkoľvek výrokov, vyvolávajúcich nenávisť voči Rómom. Pripomínajú, že na území EÚ žije okolo 10 miliónov Rómov, ktorí sú potomkami ľudí, predstavujúcich po stáročia súčasť európskej spoločnosti a ktorí sami predstavujú živú etnickú menšinu. Zdôrazňujú, že príslušnosť k etniku nemá nič spoločného s kriminalitou. K protestnému vyhláseniu sa pripojilo 19 rómskych organizácií z Talianska, 12 z Maďarska, 9 macedónskych a 4 rumunské organizácie zastupujúce práva Rómov, ako aj 3 subjekty z Turecka, po 2 organizácie bulharských, francúzskych a moldavských Rómov a po jednom zoskupení z Belgicka a Izraela.

25. február, Brusel (Belgicko) – Európska komisia (EK) po predložení svojej správy o sociálnej ochrane informovala, že v Európskej únii (EÚ) je 20 percent detí ohrozených chudobou a už šesť rokov je tento podiel nezmenený. Žiadne zlepšenie nie je vo výhľade, pretože ministri sociálnych vecí 27 štátov EÚ odmietli spoločné opatrenia. V Nemecku leží hladina detskej chudoby s 12 percentami pod priemerom EÚ. Podľa názoru EK účinne proti nej bojujú už len škandinávske krajiny, Rakúsko, Holandsko, Cyprus a Slovinsko.

26. február, Bratislava – Splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity Anina Botošová a podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič prijali 26. 2. 2008 na pôde Úradu vlády SR devätnástich rómskych starostov, zástupcov mimovládnych organizácií a politickej strany Rómska iniciatíva Slovenska (RIS). Témou stretnutia bola diskusia o možnostiach čerpania finančných prostriedkov z fondov Európskej únie ako aj prezentácia vládneho programu Horizontálna priorita – marginalizované rómske komunity. Stretnutie svojou prítomnosťou podporil aj podpredseda NR SR Miroslav Číž. „Zistili sme, že niektorí rómski starostovia sú pripravení na splnenie podmienok pre získanie dotácií z fondov EÚ. Niektorí zasa nespĺňajú ani základné podmienky,“ na margo stretnutia uviedla splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity Anina Botošová.

25. – 26. február, Budapešť (Maďarsko) – V dňoch 25. – 26. februára 2008 sa v Budapešti uskutočnilo 12. zasadnutie Medzinárodného riadiaceho výboru Dekády inklúzie Rómov. Cieľom zasadnutia, ktoré pripravila maďarská vláda, bolo podpísanie „Výzvy pre európsku rómsku stratégiu“ a predstavenie nových prístupujúcich krajín do programu Dekády.

26. február, Košice – Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity pripravil v Košiciach v spolupráci s Britským veľvyslanectvom v Bratislave a OZ Šanca pre

každého v Medzibodroží seminár zameraný na zlepšovanie procesu vytvárania lokálnych partnerstiev pri budovaní multikultúrnej spoločnosti. Seminár sa uskutočnil 26. 2. 2008 počas dvojdnovej návštevy zástupcov Miestneho úradu Southwark z Londýna (v Southwarku 60% obyvateľov sú migranti z viac ako 100 rôznych komunít z celého sveta, vrátane Rómov) – Kevisa Dykesa a Susan Crisp – ktorí boli súčasne aj lektormi vzdelávania. Seminára sa zúčastnilo 35 zástupcov samosprávy, okresných úradov práce sociálnych vecí a rodiny, odborov školstva, občianskych združení Košického kraja, ktorí sa oboznámili s riešeniami sociálnej politiky znevýhodnených skupín v Británii. Prítomný bol aj veľvyslanec Veľkej Británie v SR Michael Roberts. Návšteva pokračovala stretnutím so zástupcami VÚC v Košiciach a diskusiou o situácii Rómov na území Košického kraja. Návšteva i seminár boli výstupom trojdňovej januárovej návštevy pracovníkov úradu splnomocnenkyne vo Veľkej Británii, kde sa stretli so zástupcami štátnej správy, samosprávy a tretieho sektora a oboznámili sa s nástrojmi sociálnej politiky Veľkej Británie vo vzťahu k menšinám a migrantom.

28. február, Banská Bystrica – Nepodmienečný trest 8 rokov a 6 mesiacov vymeral senát Krajského súdu v Banskej Bystrici bývalým policajtom Miroslavovi S. (36) a Jánovi K. (30), ktorých uznal vinnými za smrť Róma Karola Sendreia (51) z Magnezitoviec v okrese Revúca. Odsúdení sa podľa súdu dopustili ako verejní činitelia zločinu mučenia a iného nefudského a krutého zaobchádzania. Karol Sendrei zomrel ráno 6. júla 2001 na policajnej stanici v Revúcej. Zo zavinenia smrti K. Sendreia prokurátor obžaloval aj ďalších 6 bývalých policajtov z Jelšavy a Revúcej. 7-ročný nepodmienečný trest uložil súd Ladislavovi K. (30) a 4-ročný trest Romanovi R. (33). Bývalého policajta Ondreja H. (33) odsúdil senát na dvojročný trest, jeho výkon mu však odložil podmenečne na 3 roky. Marek U. (36) a Igor G. (32) dostali trest 18 mesiacov s podmenečným odkladom jeho výkonu na 2 roky.

28. február, Bratislava – Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity prijal predstaviteľov mimovládnych organizácií Banskobystrického a Košického kraja. Témou rokovania bol návrh organizácií, aby sa Medzinárodný deň Rómov stal významným dňom v Slovenskej republike. Medzinárodný deň Rómov sa vo svete oslavuje od roku 1990. Rómovia na Slovensku majú od roku 1991 status národnostnej menšiny. Návrh MVO Banskobystrického a Košického kraja splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity Anina Botošová privítala a v plnej miere ho bude podporovať.

5. marec, Bratislava – Prezident SR Ivan Gašparovič podpísal novelu antidiskriminačného zákona a tak do platnosti od 1. apríla 2008 bola povolená tzv. pozitívna diskriminácia. Pod dočasnými vyrovnávacími opatreniami sa myslí napríklad zabezpečenie zdrojov pitnej vody, program mobilných zdravotných jednotiek, zavádzanie rómskych asistentov pre učiteľa, opatrenia, ktoré zohľadňujú sociálne a ekonomické znevýhodnenie pri prijímaní do zamestnania alebo škôl. Novela doplnila do prílohy aj vykonávanie zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v prístupe k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a pracovných podmienkach, ako aj v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu. Pozmeňujúci návrh predsedu Ústavnoprávneho výboru NR SR Mojмира Mamojku zrušil zohľadňovanie etnického a rasového pôvodu a nahradil ho zohľadnením sociálneho a ekonomického znevýhodnenia.

11. marec, Washington (USA) – Podľa správy Ministerstva zahraničných vecí USA o stave ľudských práv vo svete za rok 2007, ktorú zverejnili 11. 3. 2008, v kapitole venovanej SR vymenúva za hlavné problémy Slovenska vo sfére ľudských práv nasledovné skutočnosti: prípady zlého zaobchádzania policajtov s Rómami, zdĺhavé predbežné zadržiavanie, obmedzenia slobody vierovyznania, korupciu v súdnictve, v miestnej samospráve a zdravotníctve, násilie na ženách a deťoch a obchodovanie s ľuďmi, spoločenskú diskrimináciu a násilnosti namierené proti Rómom a ďalším menšinám. Podľa autorov správy je na Slovensku stále veľmi rozšírená spoločenská diskriminácia Rómov, najmä v oblasti pracovných príležitostí, vzdelávania, zdravotníctva a bývania.

13. marec, Bratislava – Najväčším problémom slovenských televízií je spôsob informovania o Rómoch. Uvádza sa v správe z projektu občianskeho združenia MEMO 98 „Monitoring vplyvu vybraných elektronických médií na formovanie verejnej mienky“, ktorý v júni a novembri 2007 sledoval zobrazovanie menšín v spravodajských a publicistických reláciách celoplošných televízií v SR – STV1, STV2, Markíza, JOJ a TA3. V spravodajstve týchto televízií sú časté príspevky, ktoré negatívne a stereotypne zobrazujú život Rómov. Často sa objavujú ponižujúce a ohovárajúce výpovede účastníkov udalostí, ktorým tvorcovia relácií poskytujú neadekvátny priestor na vyjadrenie. Rovnaké názory v niektorých prípadoch prezentujú aj redaktori relácií. Správa poukazuje na permanentné používanie ilustračných záberov zdôrazňujúcich etnickú príslušnosť Rómov. „Zdôrazňovaním negatívnych javov pasivity, závislosti, chudoby a hladu bez analýzy ekonomického a sociálneho vývoja, sú Rómovia v týchto záberoch zobrazení ako exotické exponáty,“ konštatuje sa v správe. Výrazne sa prejavuje aj spájanie trestnej činnosti s touto minoritou. Takéto úmyselné alebo neúmyselné dezinformácie môžu v divákoch vyvolať „negatívne mýty a skreslený obraz skutočnosti, ktoré podnecujú rasové a xenofóbne názory,“ tvrdí MEMO 98. Odporúčania Rady Európy o zobrazovaní menšín, ale aj ústavné práva a etické princípy žurnalistiky porušovali všetky sledované televízie, najviac však Markíza. „Obraz Rómov prezentovaný spravodajstvom tejto TV je často založený na fixovaní stereotypov a negatívneho obrazu Rómov ako kriminálnikov a neprispôsobivého kričiaceho davu, ktorý žije v špíne a neporiadku a ktorého jednotlivci nie sú schopní implementovať sa do civilizovanej spoločnosti,“ konštatuje sa v správe.

15. marec, Praha (Česko) – vo veku 58 rokov po ťažkej chorobe zomrel spevák a gitarista Ján Ačo Slepčík.

1. apríl, Čičava – Rómska gospelová hudobná formácia „F6 spod Čičavy“ vydala svoje prvé CD pod názvom „Aké je dobré a milé“. Všetci hudobníci a speváci kapely F6 sú skauti, aktívni členovia 133. skautského zboru Čičava a spolu s ostatnými každodenne sa organizujú vo Vranove nad Topľou modlitbové koncerty pre mládež i dospelých.

2. apríl, Bratislava – Talentovaný 14-ročný huslista Karol Daniš, ktorého mnohí považujú za zázračné dieťa, vystúpil prvýkrát ako sólista na spoločnom koncerte so Symfonickým orchestrom Slovenského rozhlasu. Koncert dirigoval Marcello Mottadelli z Talianska. K. Daniša podporuje občianske združenie Pro Donum v programe Divé maky.

4. – 5. apríl, Ostrava (Česko) – Uskutočnilo sa spoločné stretnutie rómskych žien zo Slovenska a z Českej republiky, ktoré boli poškodené praxou násilných a vynútených sterilizácií. „Hlavným cieľom stretnutia bolo umožniť sterilizovaným rómskym ženám podeliť sa so svojím osudom a poskytnúť im priestor pre vyjadrenie vzájomnej podpory a solidarity“ povedala Natália Richterová z Poradne pre občianske a ľudské práva. Poškodené rómske ženy spoločne s mimovládnyimi organizáciami, Poradňou pre občianske a ľudské práva, Ligou ľudských práv a s OZ Vzájemné soužití, vyzvali slovenskú vládu, aby prijala zodpovednosť za vynútené a násilné sterilizácie rómskych žien, formálne sa za túto prax ospravedlnila a prijala komplexný mechanizmus, vrátane vytvorenia nezávislej komisie pre vyšetrenie danej praxe za účasti medzinárodných odborníkov a odborníčok a občianskej spoločnosti, pomocou ktorého dôjde k odškodneniu všetkých obetí tejto praxe.

7. apríl, Varšava (Poľsko) – Na kroky proti diskriminácii Rómov a na ich úplnú integráciu do spoločnosti vyzval riaditeľ úradu Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) pre demokratické inštitúcie a ľudské práva Christian Strohal. „Päť rokov po vytvorení akčného plánu OBSE čelia rómske a sintské komunity v celej Európe stále veľkým výzvam, čo sa týka ich presadzovania sa ako rovnocenných občanov,“ povedal Ch. Strohal pri príležitosti Svetového dňa Rómov (8. apríl). Mnoho Rómov je stále znevýhodňovaných pri vzdelávaní, v povolani, zdravotnej starostlivosti a bývaní. V roku 2003 vytvorili členské krajiny OBSE akčný plán proti rasizmu a diskriminácii Rómov a Sintov.

8. apríl, Praha (Česko) – Výstavou o obetiach rasovo a ideologicky motivovaných útokov si na pražskom námestí Mieru niektorí rómski aktivisti pripomenuli Medzinárodný deň Rómov. Pri paneloch s 27 menami ľudí, ktorých násilníci od roku 1990 zabili iba kvôli inej farbe ich kože alebo inému názoru, zapálili sviečky. Na paneloch si okoloidúci mohli prečítať mená a informácie napríklad o prípadoch Tibora Daniela, Tibora Berkího či Filipa Venclíka. „*Otázkou je, kto bude ďalší. Chceme veriť v lepšiu budúcnosť,*“ povedala aktivistka Gábina Hrabáňová. Podľa zástupcov združenia Dženo sa v poslednom období začína v Česku šíriť „anticigánizmus“. Rovnaký názor majú aj predstavitelia Grémia rómskych regionálnych predstaviteľov.

8. apríl – V mestách a obciach vo všetkých regiónoch Slovenska si miestne rómske komunity rôznymi akciami pripomenuli a oslávili Medzinárodný deň Rómov.

8. – 9. apríl, Bratislava – Uskutočnila sa dvojdňová európska konferencia „Výchova a vzdelávanie rómskych detí a mládeže: pohľad dopredu“, ktorú organizovala SR v rámci predsedníctva Slovenskej republiky vo Výbore ministrov Rady Európy. Konferencie sa okrem podpredsedu vlády SR Dušana Čaploviča a splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity Aniny Botošovej zúčastnil aj Thomas Hammarberg, komisár Rady Európy pre ľudské práva, a vysokí štátni predstavitelia niekoľkých krajín Európy. V jednotlivých panelových diskusiách sa hovorilo globálne o zodpovednosti ministerstiev školstva a možnostiach integrovaného vzdelávania rómskych detí, o zodpovednosti poskytovateľov a príjemcov vzdelania, vrátane zodpovednosti rodičov a rodiny v širšom zmysle slova, o rešpektovaní etnickej identity a jazykovej rozmanitosti, ako aj o možnostiach predchádzania predčasnému ukončeniu školskej dochádzky.

10. apríl, Bratislava – V divadle Aréna so svojím koncertom pod názvom „GYPSY PUNK REVOLUTION“ (Rómska punková revolúcia) vystúpila populárna hudobná skupina Gogol Bordello – rómski punkeri z New Yorku – rozhýbali 10. apríla bratislavské divadlo Aréna zmesou punku, kabaretnej hudby, ale aj R&B.

22. apríl, Košice – Divadlo Romathan v premiére uviedlo pôvodnú hudobnú rozprávku Škriatok, s ktorou sa herci divadla predstavili v Centre voľného času Domino v Košiciach. Autorom tejto hudobnej rozprávky, ktorá vychádza z tradičných rómskych rozprávok, je člen hereckého kolektívu Romathan Štefan Rajko.

25. apríl, Košice – Pri požari bytu na Hrebendovej ulici v mestskej časti Luník IX (Košice) v skorých ranných hodinách prišli o život tri maloleté deti, ktoré sa udusili splodinami horenia. Ďalšie dve osoby boli prevezené záchrannou zdravotnou službou do nemocnice. Požiar neobývaného bytu na 5. poschodí narušil aj statiku celého vchodu. V tú noc tak skončilo na ulici aj 16 rodín, ktorých požiar síce priamo neohrozil, no odkryl ďalšie problémy spojené s neplatnými nájomnými zmluvami.

26. apríl, Bratislava – Pri príležitosti prezentácie svojho trojročného projektu Fond na vzdelávanie mladých rómskych umelcov usporiadala Asociácia pre vzdelávanie, komunikáciu a spoluprácu (Bratislava) benefičný koncert v priestoroch Slovenského rozhlasu v Bratislave. Okrem hudobnej skupiny Kokavakere Lavutara pod vedením Vladimíra Sendreia a Detského speváckeho zboru, ktorý tvoria talentované deti z Klenovca, Kokavy nad Rimavicou, Poltára a Hnúšte, vystúpila na koncerte skupina Gitans z Prahy a hudobný orchester mladého huslistu Patrika Žigmunda z Trnavy, ktorý študuje hru na husle vo Viedni. Moderátorom večera bol známy slovenský herec Richard Stanke.

26. apríl, Zvolen – Vo Zvolene sa konalo XII. zasadnutie Parlamentu Rómov SR. Podujatia sa zúčastnili minister školstva Ján Mikolaj, minister výstavby a regionálneho rozvoja Marián Janušek a štátny tajomník Ministerstva pôdohospodárstva SR Ing. Viliam Turský. V úvode rokovania predniesol predseda parlamentu Rómov, poradca ministra školstva a ministra výstavby a regionálneho rozvoja Mgr. Ladislav Fízik správu o činnosti Parlamentu Rómov SR vo vzťahu k Rómom na Slovensku.

26. apríl, Bratislava – V populárnej ankete „Žena roka“ toto ocenenie v kategórii „Umenie“ získala Silvia Šarköziová, violončelistka, členka súboru Cigánski diabli. Od roku 1995 pôsobí v Orchestri umeleckého súboru Lúčnica a v orchestri Diabolské husle, ktorý sa v roku 2007 pretransformoval na orchester Cigánski diabli. Jej diskografia zatiaľ zahŕňa jedenásť CD, pričom na dvoch (Gipsy hard a Silvia a Diabolské husle) sa prezentovala aj ako speváčka.

11. máj, Prešov – Pri príležitosti Medzinárodného dňa matiek rozdali predstavitelia Rómskej iniciatívy Slovenska rómskym matkám približne 69 tisíc kusov oblečenia. Nové oblečenie pochádza z colných skladov Veľkej Británie, ktoré rómskym ženám daroval anglický podnikateľ českého pôvodu Ján Telenský (firma Scheidegger Training Institute Europe s.r.o.), ktorému v čase jeho emigrácie do Veľkej Británie pomohli práve Rómovia.

18. máj, Bratislava – V Dome kultúry Zrkadlový háj sa uskutočnil IV. ročník medzinárodného rómskeho festivalu, ktorý pripravila Rada mimovládnych organizácií rómskych komunít (RMORK)“. Tento ročník festivalu sa niesol v duchu: rómska hudba má mnoho tvárí a mnoho podôb, ale len jednu širokú rómsku dušu. Na festivale okrem iných vystúpili Kokavakere Lavutara Vlada Sendreia, Ida Kelarová (Česká republika), Charanga Cubána, latino (Cuba), Notár Mary (Maďarská republika), Kaľi čercheň (Košice) i Vierka Berkyová, víťazka tretej série Slovensko hľadá Superstar.

22. máj, Bratislava – Splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity Anina Botošová zvolala 21. mája 2008 prvé zasadnutie poradného zboru pre vzdelávanie. Poradný zbor bol zriadený na základe Štatútu Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity a je poradným a iniciatívnym orgánom pre riešenie úloh týkajúcich sa zvyšovania vzdelanostnej úrovne a prípravy na povolanie rómskej národnostnej menšiny.

20. máj, Prešov – Otázkami ako zvýšiť zamestnanosť ľudí z východného Slovenska sa zaoberali účastníci Konferencie o zvyšovaní zamestnanosti na východnom Slovensku, ktorú pripravila Americká obchodná komora (AmCham) v spolupráci s Veľvyslanectvom USA na Slovensku. Približne 100 hostí zo samosprávy, štátnej správy a mimovládnych organizácií diskutovalo o dlhodobej nezamestnanosti, o možnosti integrácie menších do pracovného procesu a úlohe zamestnávateľov pri zapájaní dlhodobo nezamestnaných do pracovného procesu. (Napriek prezentovanému záujmu o zvýšenie zamestnanosti Rómov sa nezamestnanosť Rómov vo väčšine regiónov, čiže nielen na východe Slovenska, pohybuje na úrovni katastrofických 90% !!! Pozn. aut.).

26. máj, Bratislava – Zazneli v Dome kultúry Zrkadlový háj – Klub za zrkadlom a 27. mája 2008 v nitrianskom Starom divadle opäť a nanovo starodávne rómske piesne. Koncerty pripravilo občianske združenie Žudro, ktoré sa už šiesty rok venuje etnomuzikologickému výskumu a zberu autentických rómskych piesní.

28. máj, Bratislava – Rómovia na Slovensku naďalej čelia diskriminácii v prístupe k vzdelaniu, bývaniu, zdravotnej starostlivosti a iným službám, ako aj neustálemu nepriateľstvu a predsudkom. Slovenské úrady primerane nereagujú na útoky na cudzincov a príslušníkov menšín. Neúspešní žiadatelia o azyl sú síce viac chránení pred núteným vyhodením, no obavy spôsobuje, že úrady akceptujú „diplomatické uistenia“, že vyhodení nebudú vo vlasti mučení alebo popravení. Vo svojej výročnej správe za rok 2007 to konštatuje organizácia Amnesty International (AI), ktorá 60 rokov od prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv hodnotila situáciu v oblasti ľudských práv vo viac než 150 krajinách sveta.

31. máj, Kráľovský Chlmec – Už po druhý raz sa v amfiteátri Csonkavár v Kráľovskom Chlmcu predstavila verejnosti rómska kultúra festivalom MULATOS ROMAĽE, nad ktorým prevzala záštitu vedúca odboru kultúry Košického samosprávneho kraja (KSK) Jana Kováčsová.

8. jún, Niš (Srbsko) – Vo veku 72 rokov zomrel známy hudobník a umelec Šaban Bajramovič, ktorého nazývali „kráľom rómskej hudby“. Počas svojho života vydal okolo

20 albumov a asi 50 singlov, no napísal a skomponoval aj približne 700 piesní, vrátane *rómskej hymny Djelem, djelem*. Je autorom 350 pôvodných rómskych piesní. Viac ako 20 rokov bol frontmanom skupiny Čierna mamba. Umelecky sa spolupodieľal na tvorbe filmov „Nedeľný obed“ Milana Jeliča, „Strážny anjel“ Gorana Paskaljeviča, „Cigánska mágia“ od Stoleta Popova a jeho posledným filmom bol „Čierna mačka, biely kocúr“ režiséra Emira Kusturicu

28. jún, Detva – Na detvianskom cintoríne konala sa posledná rozlúčka s chýrnym rómskym primášom Ladislavom Oláhom. Na poslednej ceste ho odprevadili stovky obyvateľov z Detvy i z Čiech.

29. jún, Bratislava – Bola prijatá deklarácia Rómov Slovenskej republiky k štandardizácii rómskeho jazyka v Slovenskej republike.

1. júl, Rím (Taliano) – Taliansky minister vnútra Roberto Maroni chce aj napriek širokej kritike presadiť zámer vlády odoberať v budúcnosti rómskym deťom odtlačky prstov, uvádza sa v správe talianskeho denníka *Il Messaggero*. Maroni minulý týždeň parlamentnému výboru povedal, že odtlačky budú rómskym deťom snímať s cieľom zabrániť žobaniu. Maroni uviedol, že odtlačky bude brať polícia v spolupráci s Červeným krížom. Talianska opozícia krok kritizovala so slovami, že „vláda chce brať odtlačky deťom... akoby boli kriminálnici“. Šéf UNICEF Vincenzo Spadafora vyjadril rovnako „hlboké znepokojenie“ a zámer vlády kritizoval aj šéf Rady Európy Terry Davis.

15. júl, Košice – V Kňazskom seminári sv. Karola Boromejského v Košiciach sa uskutočnila konferencia, ktorú usporiadala Rada pre pastoráciu Rómov a menšín pri Konferencii biskupov Slovenska a pozvala na ňu vzácneho človeka, talianskeho kňaza Dona Maria Riboldiho. Don Mario celý svoj život zasvätil pastorácii Rómov a Sintov na celom území Talianska. Spoznával rómsky národ, jeho kultúru, naučil sa viacero rómskych dialektov, do ktorých preložil niektoré časti Biblie. Dlhé roky bol riaditeľom pre pastoráciu nomádov pri konferencii biskupov Talianska. Je uznávaným odborníkom a poradcom Pápežskej rady pre migrantov. Pápež Ján Pavol II. mu udelil titul monsignora. Na otázku či je Róm, odpovedal: „... dvadsaťpäť rokov som žil ako neróm, mal som svoj domov, trvalé bydlisko, svoje hodnoty a kultúru, ale už päťdesiat rokov som Róm, nemám svoj dom, kočujem po celom Taliansku i Európe, všade som doma a aj nikde, hovorím rómsky, jem rómske jedlá, osvojil som si rómske spôsoby a rómsku kultúru.“ Životné poslanstvo Dona Riboldiho, vzájomné povzbudenie k vytrvalosti a trpezlivosti v náročnej pastoračnej práci medzi Rómami bolo najväčším prínosom košického stretnutia.

16. júl, Hnúšťa – Už po štvrtýkrát pripravilo občianske združenie Klub rómskych aktivistov v SR so sídlom v Hnúšti v miestnom kultúrnom dome podujatie SAM ADAJ – SME TU. Divákom sa predstavil spevácko-tanečný zbor CESPOM z Lučenca, finalista súťaže Elán je Elán Atilla Szajko, či finalista tretej série Superstar Marcel Berky. Kultúrnemu podujatiu predchádzala zároveň informačná kampaň o príchode novej meny – eura, ktorú miestnym Rómom v podobe divadelnej hry priblížili herci divadla Romathan.

24. – 27. júl, Čaklov – Pastoračné centrum Rómov a občianske združenie (OZ) Horúci tím so sídlom v obci Čičava v okrese Vranov nad Topľou, zorganizovali tretí ročník rómskeho gospelového festivalu FestRom. Na festivale sa okrem iných predstavili rómske a nerómske skupiny z viacerých obcí a cirkví – Romaňi star z Rakús, Agat Angel zo Slavkoviec, Jekh Drom z Krížovej Vsi, Maranatha z Prešova, Chváliaci tím z Hlinného, Imar Avel z Cirkvi bratskej v Hlinnom, Manna z Apoštolskej cirkvi v Sabinove a divadelný klub Dik a skupina F6 z Čičavy.

24. júl, Bratislava – Amnesty International (AI) zverejnila správu, ktorá dokumentuje porušovanie práva na vzdelanie rómskych detí v obci Pavlovce nad Uhom na východe Slovenska. „Porušovanie práva na vzdelanie rómskych detí v Pavlovciach nad Uhom nie je len výsledkom zlyhania ľudského faktora u jednotlivcov. Je živým príkladom štrukturálnych problémov slovenského systému vzdelávania vo vzťahu k Rómom,“ uviedol riaditeľ Amnesty International Slovensko Branislav Tichý.

31. júl, Budapešť (Maďarsko) – Štvordňová medzinárodná konferencia, ktorej súčasťou bolo aj ďalšie vzdelávanie účastníkov o rómskom holokauste, sa konala v Budapešti za účasti viac ako štyroch desiatok pedagógov z deviatich krajín. Cieľom akcie, ktorú spoločne zorganizovali maďarské ministerstvo školstva a Rada Európy, je umožniť stretnutie a výmenu poznatkov pedagógov a iných odborníkov, usilujúcich sa o primeranú informovanosť ohľadne rómskeho holokaustu v rámci ich oblastí.

1. august, Varšava (Poľsko) – Poľská ministerka školstva plánuje zatvoriť výlučne rómske triedy po sťažnostiach, že ide o diskrimináciu. „Nebudú sa už otvárať žiadne oddelené triedy pre rómske deti,“ uviedla Katarzyna Hallová pre rozhlasovú stanicu Tok. Rada Európy v roku 2004 vyzvala Poľsko a ďalšie krajiny, kde žije rómska menšina, aby zrušili segregované triedy. Poľský denník Dziennik však uviedol, že podľa údajov rezortu školstva oddelené rómske triedy tento rok naďalej fungujú v piatich južných a východných mestách. Rómske deti posielajú do separátnych tried pod zámienkou, že nevedia po poľsky, aj keď mnohé v jazyku hovoria plynule. Denník dodal, že v jednej škole sú dokonca oddelené vchody pre rómske a biele deti. Hallovej námestníčk Krzysztof Stanowski pre agentúru AP povedal, že všetky deti budú od 1. septembra chodiť do školy spolu, bez ohľadu na etnickú príslušnosť. „Ministerka povedala všetkým miestnym školským úradom, ktorých sa to týka, že od začiatku školského roka nebudú vznikáť žiadne separátne rómske triedy,“ uviedol. Ako dodal, ministerstvo je proti akejkoľvek forme diskriminácie.

1. august, Dunajská Streda – Inštitúcia pre romologický výskum, metodiku a praktickú aplikáciu v Dunajskej Strede, Rada mimovládnych organizácií rómskych komunít na Slovensku v Bratislave a Európska rómska pracovná agentúra (Bratislava) usporiadali v Dunajskej Strede spomienkové stretnutie spojené s kladením vencov k pamätníku venovanom obetiam holokaustu Rómov počas 2. svetovej vojny (1939 – 1945). Pietny akt sa uskutočnil pri príležitosti Medzinárodného dňa spomienky na holokaust Rómov.

1. august, Banská Bystrica – V Pietnej sieni Múzea SNP sa konal pietny akt, ktorý zorganizovalo občianske združenie In Minorita. Spolu s vedením Múzea SNP sa na jeho organizácii spolupodieľali aj Slovenské národné múzeum a Nadácia Milana Šimečku. Pietny akt bol súčasťou projektu Ma bisteren! (Nezabúdajme!) V komornej atmosfére

si prítomní uctili pamiatku holokaustu Rómov položením symbolického kvetu k pamätníku. Prítomným sa prihovorila jedna z autoriek projektu a predsedníčka občianskeho združenia In Minorita PhDUŠAN Zuzana Kumanová. Pietny akt sa uskutočnil pri príležitosti Medzinárodného dňa spomienky na holokaust Rómov.

8. august, Zvolen – Občianske združenie Quo vadis, zorganizovalo prvý ročník Rómfestu vo Zvolene. Na festivale okrem iných vystúpili súrodenci Abrahámovci, hudobná kapela Viliama Didiáša a finalista Superstar Marcel Berky.

10. august, Martin – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku pripravilo šiesty ročník podujatia Spoznajme sa – Te prindžaras amen. Počas tohto podujatia sa predstavili účinkujúci aj zo zahraničia Ida Kellarová (ČR), Romafest (Rumunsko). Z domácich za účinkujúcich vystúpili Sendreiovci, dievčenská skupina LUNA a iní. Okrem rómskych tancov a piesní mohli návštevníci spoznať aj práce kováčov, pozrieť si dokumentárny film o rómskej veľtkyni Brigite a navštíviť výstavu rómskej keramikárky Violy Petrášovej – Stojkovej.

26. august, Prešov – Zomrela spisovateľka, poetka, novinárka a zakladateľka novín Romano nevo ľil Daniela Hivešová – Šilanová. Vyšli jej básnické zbierky Tanečnica (1974), Uprostred koncertu (1976), Pohyb bez teba (1979), Z údolia nežnej líšky (1980), Priveľa miesta (1981), Okamih optimizmu (1985), Spätosť (1988), Cigánske leto (1989) Na počkanie (2000). Pripravila aj antológiu z autentického tvorby detí Ahoj, svet (1986), v Slovenskom rozhlase uverejnila cyklus večerníčkov Olinkine rozprávky a publikovala aj rozprávky pre deti Zuzankine motýle – Chlapec s čajkou (1994), Vtáčatko – Koráločka (1995), Zvončekový mužiček (2000). Napísala aj divadelné hry Miesto pre Rómov (1992), Veľký primáš Baro (2001), Lepšie je hodovať ako bojovať (2001), Ako Boh stvoril Róma (2002), Kto je na svete najkrajší (2005). Za svoju tvorbu dostala niekoľko cien Literárneho fondu SR, Cenu Európskej únie a USA za rozvoj demokracie a občianskej spoločnosti, bola ocenená Medzinárodnou rómskou úniou, dostala Pamätnú medailu od prezidenta SR Rudolfa Schustera, ocenenie Rómska ruža a bola ako jedna z dvoch Sloveniek nominovaná na Nobelovu cenu mieru za rok 2005.

29. – 30. august, Kokava nad Rimavicou – V Kokave nad Rimavicou sa uskutočnil deviaty ročník festivalu Balvafest. Organizátorom festivalu bol Vladimír Sendrei. Na festivale vystúpili Nótár Mary z Maďarska, Bengale Čhave, Súbor Romka z Detvy, Monika Rigová z Dunajskej Stredy, Romathan z Košíc, Bartošovci z Čierneho Balogu, Flears Band Vojtecha Klinca, skupina Bombastic a Bengas z Českej republiky.

7. september, Rím (Taliansko) – Kontroverznému kroku talianskej vlády, ktorá sa rozhodla odoberať odtlačky prstov obyvateľom prevažne rómskych táborov, nestojí nič v ceste. Európska komisia dala projektu zelenú. Zbieranie odtlačkov podľa nej neodporuje úniovým pravidlám, pretože ide o osoby, u ktorých by identita nemohla byť zistená inak. Vytváranie databázy odtlačkov prstov navrhol minister vnútra Roberto Maroni, politik nacionalistickej Ligy Severu. Podľa neho je to nutné s ohľadom na bezpečnosť krajiny. „Som veľmi spokojný. Zvlášť po všetkých tých obvineniach, ktorým sme v posledných mesiacoch čelili,“ citovala ho agentúra ANSA.

9. september, Bratislava – Verejnosť si pripomenula Medzinárodný deň holokaustu. „Pamätný deň obetí holokaustu a rasového násillia je príležitosťou pripomenúť si

nezmyselné obete nacistickej ideológie a zároveň upozorniť na skutočnosť, že rasové násilie je ešte aj v súčasnosti v Európe stále prítomným spoločenským fenoménom,“ povedal vo svojom vyhlásení podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny Dušan Čaplovič.

12. september, Prešov – Členovia občianskeho združenia EUFORION pripravili druhý ročník umelecko-mediálneho projektu s názvom Stanica Východ, ktorého hlavným cieľom je šírenie tolerancie, porozumenia a spoznávanie kultúr. Tak ako minulý rok, aj teraz, sa dejiskom neobvyklého projektu stala Hlavná ulica v Prešove a takzvané „rómske sídlisko“ Stará Tehelňa. Organizátorom podujatia sa aspoň na chvíľu podarilo opäť spojiť rómsku komunitu s majoritou. Dobrú myšlienku podporil osobnou návštevou aj podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič.

16. september, Brusel (Belgicko) – V Bruseli bola konferencia zorganizovaná Európskou komisiou a francúzskym predsedníctvom s cieľom hľadať možné riešenia pre zlepšenie situácie Rómov. Konferencia, na ktorej sa zišlo približne 500 zástupcov európskych inštitúcií, národných vlád a občianskych spoločností z celej Európy, sa uskutočňuje v nadväznosti na júlovú správu EK o stratégiách pre podporu začlenenia Rómov do spoločnosti a proti ich diskriminácii. Postavenie Rómov v spoločnosti je z politického i ľudského hľadiska jednou z najpálčivejších otázok, ktorým čelí Európa. Uviedol to predseda Európskej komisie José Manuel Barroso na dnešnej konferencii venovanej tejto problematike.

11. október, Jasov – 11. októbra zabojovalo 12 rómskych futbalových družstiev o putovný Pohár predsedu Košického samosprávneho kraja. Ojedinelý futbalový turnaj pripravilo Občianske združenie Pre lepší život Rómov v Jasove, s cieľom oživiť tradíciu futbalového športu v regióne.

16. október, Očová – S husľovým virtuózom a skladateľom Jánom Berkym-Mrenicom, ktorý zomrel v nedeľu (12. 10. 2008) po ťažkej chorobe vo veku 69 rokov, sa na cintorín v jeho rodnej obci Očová prišlo rozlúčiť okolo 500 ľudí. Boli medzi nimi aj členovia Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (SĽUK) v ktorom Berky-Mrenica pôsobil 32 rokov. Ocenenia Jána Berkyho – Mrenicu: titul Zaslúžilý umelec, 1995 Posol Slovenska – za šírenie dobrého mena v zahraničí udelené denníkom Slovenská republika, 1997 štátne vyznamenanie Pribinov kríž, 1997 Slovak Gold, 2003 Krištáľové krídlo za rok 2002 za prínos v oblasti hudby, 2003 Cena mesta Zvolen za celoživotné dielo, 2004 Čestná cena desaťročia Slovak Gold, 2006 Cena Banskobystrického samosprávneho kraja za jedinečnú a majstrovskú interpretáciu ľudovej hudby a zviditeľňovanie Slovenska v zahraničí.

17. október, Bratislava – Uskutočnil sa koncert talentovaných detí z projektu Divé maky. Koncert bol vyvrcholením doterajšej práce detí pod vedením charismatickej ldy Kelarovej, ktorá sa tento rok stala umeleckou patrónkou koncertu Divých makov.

19. október, Litvínov (Česko) – V meste sa zišlo asi 400 neonacistov, aby pochodovali prevažne rómskou štvrtou Janov. V ich úsilí ich podporila aj značná časť miestnych občanov. Stretu s miestnymi Rómami zabránila polícia.

21. október, Bratislava – Uskutočnila sa premiéra filmu režiséra Dušana Rapoša Cinka panna, film predstavuje príbeh o legendárnej rómskej primáške.

28. november, Bratislava – Anina Botošová stratí dosah na monitoring fondov Európskej únie. Úrad splnomocnenca vlády povedie nový riaditeľ. Splnomocnenkyňa vlády pre rómske komunity Anina Botošová-Berkyová nepovedie od nového roka svoj úrad. Rozhodla o tom vláda na podnet vicepremiéra pre ľudské práva a menšiny Dušana Čaploviča (Smer). Zmenou štatútu vláda Botošovej odobrala riadiacu a kontrolnú funkciu v úrade.

11. december, Košice – V priestoroch divadla Veritas v Košiciach, uviedlo divadlo Romathan premiéru celovečernej inscenácie „Svedectvo – Avripheñiben“. Táto inscenácia sa zaoberá témou holokaustu Rómov počas 2.svetovej vojny.

12. december, Bratislava – Splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity Anina Botošová v Bratislave už druhýkrát slávnostne odovzdala Cenu za ľudskosť 2008. Ocenenie získalo tento rok 7 osobností, z toho dve in memoriam. „Ocenené osobnosti sú ľudia, ktorí písali históriu a pre všetkých Rómov sú obrovským príkladom,“ uviedla p. Botošová. Cena za ľudskosť nie je podľa jej slov len o ľudskosti, ale aj o šírení dobra. Cenu ľudskosti získal zakladateľ zväzu Rómov a cigánov Ján Cibula, terénna sociálna pracovníčka Helena Jonášová, iniciátor prvého rómsko-slovenského spevníka gospelových piesní duchovný otec Martin Mekeľ, ale aj etnografka, sociologička, fotografka a historička umenia Eva Davidová. Medzi ocenenými je aj Viliam Zeman, ktorý sa zaslúžil o rozvoj rómskeho jazyka. „Tento rok odišli dvaja veľmi významní predstavitelia, ktorí sa zaoberali rómskou problematikou a ktorí dali Rómom obrovský kus svojho života. Boli pre Rómov príkladom. Presiahli hranice rómskosti a šírili dobré meno o Rómoch za hranicami, ale v prvom rade sa dostali nám do srdc,“ skonštatovala Botošová. In memoriam získala Cenu za ľudskosť dlhoročná šéfredaktorka novín Romano nevo ľil – Rómsky nový list Daniela Hivešová-Šilanová a hudobník a zakladateľ orchestra Diabolské husle Ján Berky Mrenica st.